Horváth Jenő
Enrico Letta olasz miniszterelnök európai bemutatkozása

2013. április 28-án vasárnap délben tette le az esküt az Enrico Letta miniszterelnökségével megalakult új nagykoalíciós kormány. 29-én bizalmat kapott a képviselőházban, 29-én a szenátusban is. Ezzel lezárult az a több mint kéthónapos politikai küszködés, amely a február 24–25-i parlamenti választások eredményei nyomán alakult ki, amikor nem látszott, hogy miként került ki az ország a már-már kormányozhatatlannak tűnő állapotból.

A miniszterelnök a kormányprogramot ismertető képviselőházi beszédében (április 29.) bejelentette, hogy amint bizalmat kap rögtön Berlinbe, Párizsba és Brüsszelbe indul, hogy bemutatkozzon és elmagyarázza, hogy „kormánya európai és Európa-párti".

Addigi pályafutása alapján ezt ugyan aligha kellett volna bizonygatnia, hiszen a 46 éves politikus olyan országban született és ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyben a mindennapi élet és a hazai politika ezer szállal kapcsolódik az európaihoz. Letta Stasbourgban járt általános iskolába, egyetemista korában az első olasz Erasmus-ösztöndíjasok között volt (1987), 1991 és 1995 között a Fiatal Európai Kereszténydemokraták elnöke, 1996–1997-ben a pénzügyminisztériumban az euró bevezetésével foglalkozó bizottság főtitkára, 1998–1999-ben Massimo D'Alema első kormányában az európai közösségi politikák minisztere, 2004-től képviselő az Európai Parlamentben. Kilenc könyvet írt az Európai Unióról – valamennyi nagy kiadónál jelent meg.

A kormányprogramban Letta egyfelől azt hangsúlyozta, hogy Olaszország Európában a „több Európát"-törekvés hangadója kíván lenni, vagyis olyan Európát akar, amelyben a monetáris unió mögé/mellé fölzárkózik a politikai unióra törekvés is, amely az Európai Föderáció, az Európai Egyesült Államok felé halad. Másfelől arról beszélt, hogy az Európai Unióban jelenleg domináns, elsősorban a megszorításokon és szigorúságon alapuló gazdasági-, pénzügyi- és költségvetési politikai irányvonal helyett kormánya a gazdasági növekedésre, a munkahelyteremtésre akarja áttenni a hangsúlyt, mert az, az államcsőd veszélyének elmúltával Olaszország immár „belehal" a szigorúság politikájába.

Berlin

Miután a Letta-kormány megkapta a bizalmat kapott a törvényhozásban ígérete szerint Berlinbe indult. Nem véletlenül, az első külföldi vizit színhelyének kiválasz-tásában szimbolikus üzenete is van. Április 30-án délután – a szokásos protokoll szerinti fogadás után – szűkkörben már tárgyalt is Angela Merkel kancellárral, majd sajtótájékoztatót tartottak, este munkavacsora keretében folytatták megbeszélésüket.

Nem volt könnyű helyzetben az olasz miniszterelnök. Merkel az EU legnagyobb hatalmát kormányozza, kancellársága második ciklusának a végén jár, Európa legtekintélyesebb vezetője. Letta mindössze két nappal korábban lett az unió harmadik legnagyobb gazdaságával rendelkező, de ezer gonddal küszködő Italia miniszterelnöke. Fiatal politikusnak számit, elég nagy tapasztalattal, az első számú vezető tisztségben azonban nyilvánvalóan „kezdő". Elődje, Mario Monti kormányzása alatt Berlin és Róma között mind az európai ügyekben, mind a két ország közötti kapcsolatokat illetően igazán jó kapcsolatok alakultak ki. Németországban különösen nagyra tartották a professzor-miniszterelnököt, és technokrata kormányának eredményeit is. Letta nyilvánvalóan nem számíthatott arra, hogy látogatásával „megszelídíti" Merkelt, mint Szent Ferenc a gubbiói farkast, hiszen ismerte Berlin álláspontját, amit oly sokszor hangoztatott az euróválság megjelenése óta a kancellár-asszony is meg Wolfgang Schäuble a pénzügyminisztere is – konokul és megrendíthetetlenül: az államháztartások rendbetétele, az országok politikai intézményrendszerének strukturális reformja, a kormányok kompetenciájának helyreállítása nélkül nem lesz kibontakozás sehol sem a 2008-ban kirobbant válságból. Letta legfeljebb azt tervezhette, hogy időt kér kormányának a levegővételre.

Az olasz miniszterelnök taktikusan hangsúlyozta, hogy kormánya folytatni kívánja a Monti-kormány Németország és Európa-politikáját, határozottan többször állította, hogy Olaszország igen is teljesíteni fogja a Monti-kormány Európa felé vállalt kötelezettségeit. Aztán hosszasabban fejtegette, hogy mennyire számít Németország megértő együttműködésre az olasz gazdasági és szociális gondok megoldásában – magyarán szólva: a német szigorúság enyhítését kérte. Merkel figyelmesen, várakozással, de óvatosan tárgyalt vendégével. Letta magától értetődően az első témában szeretett volna biztatást hallani, a kancellárasszony pedig az olasz kötelezettségvállalás teljesítésére vonatkozó terveket. Végül is a tárgyalást követő sajtókonferencián így összegzett Merkel: „[…] most, hogy már személyesen is ismerjük egymást, még inkább remélem, hogy Olaszország jó úton halad". A tárgyalások során – különösen az esti munkavacsora keretében – a felek megtárgyalták az évek óta működő német nagykoalíciós kormányzás tapasztalatait, azok olaszországi felhasználási lehetőségeit is.

Ami Letta berlini bemutatkozásának német visszhangját illeti a *Spiegel* szerint Letta és kormánya frissítő szelet hozott ugyan az olasz politikai életbe, a fiatalok és a nők nagyarányú kormányba kerülése azonban még nem biztos, hogy meghozza a tavaszt. Legalább is nem jelentenek biztosítékot, hiszen az olasz választási küzdelemben nyíltan németellenes demagógiát is felhasználó Berlusconi jobb keze, Angelo Alfano a miniszterelnök-helyettes és a belügyminiszter lett az olasz nagykoalíciós kormányban és fontos tisztségbe kerültek a Lovag más emberei is. A képes hetilap ezen kívül is még hosszan sorolta a német aggályokat. A látogatást kommentáló vezércikkében még a mértéktartó *Frankfurter Allgemeine Zeitung* is az olasz miniszterelnök szemére vetette, hogy kormányát nem éppen a takarékosság jegyében alakította meg, hiszen abban 21 miniszter van, míg a Monti mindössze 12 miniszterrel kormányzott.

Párizs

Másnap, május elsején, a bemutatkozó körút második állomásán, az Élisée palotában az olasz miniszterelnök szem-látomást jobban érezte magát, mint a berlini Bundeskanzleramtban. Már-már elfelejtette az addigi pályafutása során beidegződött „nem én vagyok a főszereplő” pozíciót, a majdnem kisebbrendűségi érzést. Persze, könnyebb dolga is volt a szintén sok gonddal küszködő és még csak egy éve köztársasági elnök François Hollande-dal. A Berlin által követelt megszorításokkal és az állami költségvetés-politikában a szigorúsággal szemben a francia elnök a gazdasági növekedés beindítását és a munkahelyteremtést tartja a legsürgősebbnek és a legfontosabbnak, s szerinte ezekre kellene koncentrálni az egész EU-ban. Hollande és Letta ugyanarra gondol: a növekedés beindítását közös európai forrásokból lenne jó finanszírozni, leginkább a még csak hipotetikusan létező, legalább 120 milliárdnyi eurókötvényből. Nézeteik abban is találkoztak, hogy egyikük sem kívánja vállalni a nyílt „konfrontációt” a válságkezelésről másképp gondolkodó Merkel kancellárral. A két politikus elképzelése lényegesen eltérő ugyan például az EU integráció fejlődésének irányáról – Letta a politikai unió megteremtését tartja kívánatos célnak, ami sokkal közelebb áll Merkel „föderatív Európa” elképzeléséhez, mint a Hollande által javasolt „szolidaritáson alapuló integráció” felfogásához – erről azonban nem beszéltek. Végül is a találkozót értékelve a francia elnök kijelentette: „100 százalékosan elégedett” a megbeszélés során az olasz vendégével kialakult nézetazonossággal.

Brüsszel

Letta Párizsból még május elsején Brüsszelbe utazott és este találkozott Herman Van Rompuy-jel, az Európai Tanács elnökével. A megbeszélésről Van Rompuy hivatala közleményt adott ki. Eszerint az EU „továbbra is Olaszország mellett áll", amikor az ország a közösen vállalt kötelezettségek teljesítésére, a gazdasági válság leküzdésére, a növekedés és a munkahelyteremtés előmozdítására törekszik. Az uniós vezető az eszközök rugalmas alkalmazását ígérte Brüsszel részéről a közpénzügyek rendbetételét célzó olasz lépések támogatásához.

Letta másnap munkareggeli keretében tárgyalt az Európai Bizottság elnökével, Josè Manuel Barrosóval, a bizottság székházában. Majd sajtótájékoztatót tartottak.

Az olasz miniszterelnök megerősítette, hogy kormánya tiszteletben fogja tartani az előző kabinet által Brüsszelnek tett gazdasági-pénzügyi kötelezettségvállalásokat. Ígéretet tett arra is, hogy kormánya néhány héten belül részletes programban fejti ki, milyen intézkedésekkel kívánja biztosítani a pénzügyi célkitűzések hiteles és fenntartható teljesítését.

A bizottság elnöke elmondta, hogy „pozitív benyomást tett rá Letta erős európai elkötelezettsége", s reméli,hogy Olaszországba visszatér a politikai stabilitás, amely életbevágó előfeltétel a reformokhoz és a növekedés beindításához. Figyelmeztetett, hogy a bizottság továbbra is szoros figyelemmel kíséri az olasz költségvetés alakulását. Itáliának – mondta – csökkentenie kell eladósodottságát, és a kitűzött 3 százalékos költségvetési hiányon belülre kell kerülnie ahhoz, hogy az EU megszüntesse a vele szemben a túlzott mértékű deficit miatt folyamatban levő eljárást.

*

Az angol, az észak-európai és az amerikai sajtó, amely jellegzetesen csekély érdeklődést mutat az olasz miniszterelnök által meghirdetett nagyobb európai szolidaritás, az európai föderációról szóló elképzelések iránt, Letta európai bemutatkozásról szólván mindenekelőtt a „pénzről" beszélt, azt kérdezte: honnan lesz a beígért adócsökkentések mellett az új olasz kormánynak pénze a gazdasági növekedés beindítására, a beruházásokra, a munkanélküliség csökkentésére, a nyomasztó szociális gondok enyhítésére?

*

Enrico Letta bemutatkozása mind tárgyalópartnerei, mind a nagy lapok reményt keltőnek nyilvánították, mindenekelőtt azt értékelték, hogy végre van kormánya Olaszországnak. Hogy mit is képvisel, mit tesz majd csak a következő hetekben tudjuk meg, ha látjuk, hogy Letta mit mond, hogyan foglal állást az Európai Tanács 22-i ülésén, a G8-ak június 17–18-i ülésén, Európai Tanács a június 27-i félévzáró csúcstalálkozóján. Valószínű, hogy Róma a rigorózus Németországgal szemben szorosabb koordinációt alakít ki Franciaországgal és Spanyolországgal (ahová a jövő héten utazik az olasz miniszterelnök), ahol a kormányok részéről nagyobb megértésre számíthat a szigorú monetáris politikai enyhítésére, a foglalkoztatás növelésére irányuló törekvéseiben.

Letta kormányát ma külföldön erősebbnek, reményteljesebbnek látják, mint otthon. Végső soron a Letta-kormány otthoni teljesítménye dönti majd el, hogy sikerül-e Rómának megtartania a Monti-kormány idején kivívott, az európai ügyekben hangját hallató, konstruktív szerepét, vagy megint a kormányozhatatlansággal küszködve sodródik a maga és Európa gondjainak tengerében.

(2013. május 3.)